INGLIS TILINDE ASPEKTUAL FORMALAR SISTEMASÍ

Musayev Abish Abilkaziyevich – *filologiya ilimleri boyınsha filosofiya doktori, docent*
abishmusaev@gmail.com
Berdaq atındağı Qaraqalpaq mamleketlik universiteti

СИСТЕМА АСПЕКТУАЛЬНЫХ ФОРМ В АНГЛИЙСКОМ ЯЗЫКЕ

Мусаев Абиш Абилказиевич – *доктор философии по филологическим наукам, доцент*
Каракалпакский государственный университет имени Бердаха

THE SYSTEM OF ASPECTUAL FORMS IN THE ENGLISH LANGUAGE

Musayev Abish Abilkaziyevich – *Doctor of Philosophy in Philological Sciences, Associate Professor*
Karakalpak State University named after Berdakh

Tayanch so‘zlar: aspektuallik, aspektual shakllar, Sodda, Cho‘ziq, Tugallangan, Tugallangan-cho‘ziq, leksik semantika, badiiy diskurs.

Rezyume. Maqolada ingliz tilidagi aspektual shakllar tizimi va ularning semantik-grammatik xususiyatlari ko‘rib chiqiladi. Sodda, Davomli, Tugallangan va Mukammal-davomli zamon shakllarining harakatning butunligi, davomiyligi, oldin kelishi va natijasini ifodalashdagi o‘rni ochib beriladi. Aspekt ma’nosi grammatik shakl, fe’lning leksik ma’nosi va kontekstning o‘zaro ta’sirini hisobga olgan holda tahlil qilinadi; tahlil badiiy asarlardan olingan misollar bilan birga olib boriladi.

Ключевые слова: аспектуальность, аспектуальные формы, Простое, Длительное, Совершенное, Совершенно-длительное, лексическая семантика, художественный дискурс.

Резюме. В статье рассматривается система аспектуальных форм английского языка и их семантико-грамматические особенности. Раскрывается роль форм Простого, Длительного, Совершенного и Совершенно-длительного времени в выражении целостности, длительности, предшествования и результата действия. Аспектуальное значение анализируется с учётом взаимодействия грамматической формы, лексического значения глагола и контекста; анализ сопровождается примерами из художественных произведений.

Key words: aspectuality, aspectual forms, Simple, Progressive, Perfect, Perfect Progressive, lexical semantics, literary discourse.

Summary. The article examines the system of aspectual forms in English and their semantic and grammatical features. It explains how the Simple, Progressive, Perfect, and Perfect Progressive forms express the completeness, duration, anteriority, and result of an action. Aspectual meaning is analysed through the interaction of grammatical form, the lexical meaning of the verb, and context, with examples from literary works.

Kirisiw. Inglis tilinde aspektuallıq bul háreket, hal-jaǵday yamasa procestiń waqıt ishinde qanday keshiwin belgili bir kózqarastan sáwlelendiretuǵın kóp qatlamlı semantikalıq-grammatikalıq qubılıs. Ol tek ǵana feyildiń sırtqı forması menen sheklenbeydi: predikattıń leksikalıq mánisi, máhál forması, járdemshi feyil, kontekstegi waqıt kórsetkishi hám kórkem bayannıń kompoziciyalıq xızmeti birlikte aspektuallıq talqılawdı júzege keltiredi. Sol sebepli inglis tilindegi *ápiwayı (Simple), dawam etiwshi (Progressive), pitken (Perfect)* hám *pitken dawam etiwshi (Perfect Progressive)* formaların bólek-bólek paradigmalar sıpatında sanap ótiw jetkiliksiz. Olardı waqıyanı pútún, process sıpatında, aldınǵı nátiyjesi saqlanǵan yamasa belgili bir múddet dawam etken halda kórsetiw imkaniyatları tiykarında talqılaw zárúr.

Aspekt máhálden ayırmashılıqqa iye bolıp esaplanadı. Máhál jaǵdaydı sóylew waqıtı yamasa basqa bir belgilengen waqıt shegarasına salıstırmalı ráwishte jaylastırsa, aspekt jaǵdaydıń ishki waqıt qurılısın ashıp beredi. B. Comrie aspektti jaǵdaydıń ishki waqıt quramın kóriw usılları sıpatında táriyipleydi hám pitkenlik *(perfective)* sonday-aq pitpegenlik *(imperfective)* qarama-qarsılıǵın ulıwmalıq teoriyalıq tiykar sıpatında belgileydi [1:16-24]. Inglis tilindegi dawamlı hám dawamlı emes qarama-qarsılıǵı, pitkenlik formaları, leksikalıq sheklengenlik hám kontekst quralları usı ulıwmalıq semantikalıq parqlardı sáwlelendiriwge xızmet qıladi. R.Declerck inglis tilindegi máhál sistemasın *situation time (jaǵday waqıtı), orientation time (baǵdar waqıtı)* hám *temporal domain (waqıt domeni)* túsinikleri arqalı túsindiredi. Onıń qatnasıwnda feyil forması tek ǵana waqıyanıń qashan júz bergenin emes, al onıń qaysı waqıt shegarasına salıstırmalı ráwishte qaralıp atırǵanın da belgileydi [2:21-31]. Pitken máhál formalarında bir jaǵday waqıtı ekinshi belgilengen waqıttan aldın jaylassa, dawamlılıqta bolsa jaǵdaydıń ishki basqıshına názer taslanadı. Bunday qatnasıw aspektti máhálge qosıp jiberiwden saqlaydı hám bir grammatikalıq formanıń kontekstte hár túrli aspektuallıq mazmun payda etiwin túsindiriw imkaniyatın beredi.

R.Huddleston hám J.Pullum klassifikaciyasında inglis feyil toparında máhál, pitkenlik hám dawamlılıq birdey grammatikalıq qatlamǵa tiyisli emes: *máhál* deiktikalıq lokalizaciyalawdı, *pitkenlik* aldınlılıq qatnasıǵın, dawamlılıq bolsa jaǵdaydıń ishki fazasın belgileydi [3:161-166]. Olardıń qatlamlı birigiwi *has been writing, had been waiting* sıyaqlı formalarda hár bir komponenttiń óz semantikalıq úlesin saqlaytuǵının kórsetedi. Sol sebepli inglis tilindegi aspekt sistemasın formalar dizimi emes, al járdemshi feyiller qatal tártipte birigetuǵın ierarxiyalıq grammatikalıq model sıpatında táriyiplew maqsetke muwapıq. O.Dahl tárepinen islengen tipologiyalıq izer-tlewler Evropa tillerinde *tense* (máhál) hám *aspect* (aspekt) birdey qurallar arqalı emes, al hár qiylı dárejede grammat-ikalasqan formalar járdeminde sáwlelendirile- tuǵının kór-setedi [4:5-27]. Inglis tili analitikalıq qurılıslarǵa, yaǵnıy *be* hám *have* járdemshi feyilleri menen payda etilgen qurılmalarǵa súyenedi.

Metodologiya hám nátiyjeler. Izertlew sapalı lingvistikalıq analizge tiykarlanadı. Material retinde J.Austen, M.Binchy, Ch.Dickens, J.Knowles hám O.Henry shıǵarmalarınan maqalanıń teoriyalıq hám ámeliy bólimlerinde keltirilgen aspektual konstrukciyalar paydalanıldı. Tallawda sıpatlama, kontekstual-semantikalıq, grammatikalıq hám diskursiv-funkcional usıllar qollanıldı. Sıpatlama usılı aspektual formalarınıń dúzilisin bayanlawǵa, kontekstual-semantikalıq analiz feyildiń leksikalıq mánisi menen konstruktsiyanıń óz ara tásirin anıqlawǵa, diskursiv-funkcional analiz bolsa formalarınıń kórkem bayan qurılısındaǵı xızmetin ashıwǵa járdem berdi.

Inglis tilinde aspekt hám máhál qatnası. Inglis tili grammatikasında forma hám máni ortasında absolyut birden-bir qatnas joq. *Ápiwayı ótken (Past Simple)* máhál forması kóbinese juwmaqlanǵan waqıyanı bildiredi, biraq onıń tiykarǵı grammatikalıq xızmeti ótken waqıtqa silteme jasaw esaplanadı. Waqıyanıń shegaralanǵanlıǵı bolsa leksikalıq máni, obyekt, waqıt pıshıqlawıshı hám kontekst arqalı anıqlanadı. Máselen, *arrived, opened the door, wrote a letter* sıyaqlı predikatlar tábiyǵıy juwmaqlawshı noqatqa iye, *walked, talked, lived* sıyaqlı feyiller bolsa kontekstsiz dawamlı processti bildiriwi múmkin. Demek, Simple formasın avtomatlı ráwishte perfective aspektke teńlestiriw ilimiy jaqtan durıs emes. Kórkem tekstte *Ápiwayı máhál (Simple)* formaları tiykarǵı waqıyalar izbe-izligin dúziw qábileti menen ajıralıp turadı. Izli-izinen kelgen ápiwayı ótken máhál (*Past Simple*) predikatları waqıttı alǵa jılјıtadı hám syujet háreketin qalpine keltiredi. P.Hopper bunday formalardı diskurstıń *foreground* (aldıńǵı reje) qatlamı menen baylanıstıradı: pútin, shegaralanǵan háreketler gápniń (hikayanıń) tiykarǵı jónelisin quraydı, *Progressive* hám statik konstrukciyalar bolsa kóbinese *background* (ekenshi reje) xızmetin atqaradı [5:213-241]. Bul tendenciya qatań qaǵıyda emes, biraq kórkem bayanlawda aspektual formalardıń kompoziciyalıq áhmiyetin ashıp beriw ushın zárúrli kriteriy (ólshem) esaplanadı.

Mısal: *1) She ... counted it three times.*[11:11]; *2) "Mr. Bennet replied that he had not.* [8:3].

Birinshi mısalda qısqa izli-izillikte qaharman háreketi bir neshshe juwmaqlanǵan basqıshlarǵa bólinedi. *Count* feyili nátiyjeli shegaraǵa iye, *three times* bolsa hárekettiń tákirarlıǵı esaplanadı, biraq hár sapar juwmaqlanǵan halda ámelge asqanın kórsetedi. *Past Simple* bul jerde háreketti process ishinde emes, sırtqı tárepten pútin waqıya sıyaqlı usınadı. San muǵdarı leksikalıq-grammatikalıq shegaranı bunnan bılay da anıqlastırıp, tákirarlılıq penen juwmaqlanǵanlıqtı bir konstrukciyada birlestiredi. *Ekinshi mısalda* berilgen juwap replikası tiykarǵı qarım-qatnas háreketin dawam ettiredi. *Replied* forması waqıyanı shegaralangan sóylew akt sıpatında belgileydi. Onıń juwmaqlanǵanlıǵı arnawlı aspekt affiksi menen emes, feyildiń akcionallıq ózgesheligi hám hádiyse tártibi menen payda boladı.

Simple Present máháli kórkem tekstte ádettegilik, ulıwmalıq haqıyqat, personaj xarakteristikası hám gáp arasında házirgi waqıt mánilerin beredi. Máselen, *"She always helps"* túrindegi konstrukciyada aspektuallıq ádettegilik (*aspectual habituality*) feyil formasınıń ózinde emes, *always* sıyaqlı birlik kórsetkishinde ashıq bayan etiledi. Solay eken, ádettegilik háreketin *Simple* menen baylanıstırıw múmkin, biraq onıń anıq talqılanıwı subekttiń ulıwmalıq ózgesheligi, waqıt pısıqlawıshı hám kontekstke baylanıslı. B. Comrie *habitual* (ádettiy) mánini *imperfectivity* tarawınıń ǵárezsiz bólimi sıpatında kóredi [1:25-30]. Ápiwayı *(Simple)* máhál formalarınıń jáne bir ózgesheligi aspektuallıq feyilleri menen neytral qatnası esaplanadı. Inglis tilindegi *know, believe, love, belong* sıyaqlı feyiller jaǵdaydı dinamikalıq basqıshlarǵa bólmeydi. Sol sebepli olardıń *Present Simple* forması sóylew akti dawamında ámel etiwshi jaǵdaydı da bildiriwi múmkin. Kórkem tekstte bunday predikatlar personajdıń ishki dúnyası, qatnası hám bilim jaǵdayın fon (*background*) túrinde belgileydi. Demek, *non-progressive* forma hár dayım hárekettiń qısqa yamasa juwmaqlanǵanlıǵın bildirmeydi hám statik leksema menen birleskende ol dawamlı hal-jaǵdaydı neytral tárizde sáwlelendiredi.

Dawam etiwshi máhál formasınıń dúzilisi hám aspektual mánileri. Dawam etiwshi aspekt forması *be* kómekshi feyiliniń tiyisli máhál forması hám tiykarǵı feyildiń *-ing* forması arqalı jasaladı. Ol jaǵdaydı ishki názerinen, rawajlanıw procesinde kórsetedi. Baqlaw shegarası hárekettiń baslanıwı yamasa juwmaǵına emes, onıń ámelge asıw basqıshına qaratılǵanı sebepli jaǵday shegaraları fonǵa súriledi. B.Comrie dawamlılıq (*Progressive*) aspekt mánisin juwmaqlanbaǵanlıq (*imperfective*) tarawı menen baylanıstıradı, biraq dawamlılıq hám imperfektivlik túsiniklerin tolıq teńlestirmeydi: ádet esaplanǵan hárekette imperfektivlik bolıwı múmkin, biraq hár dayım dawamlı emes [1:98-106].

Past Progressive (ótken dawamlı) aspekti ádette ótmishtegi belgili bir mólsher sheńberinde dawam etip atırǵan háreketti bildiredi.

Mısal: *1) ... she was kicking off her house shoes.* [9:9]; *2) The setting sun was glowing.* [10:11].

Birinshi mısalda qollanılǵan konstrukciya basqa háreket penen bir waqıtta júz berip atırǵan processti sáwlelendiredi. Máselen, *was kicking off* forması háreketti juwmaqlawshı nátiyjege jetken halda emes, baqlanıp atırǵan ishki basqıshta kórsetedi. Sonlıqtan kórkem shıǵarma avtorı personajdıń asıǵıs háreketin tikkeley kórip atırǵanday qabıllaydı hám dawamlılıq (*Progressive*) forması sahnanıń dinamikalıq fonın jaratadı. *Ekinshi* mısal bolsa waqıyalar júz berip atırǵan ortalıqtı belgileydi. Mısaldaǵı *glow* feyili óz tábiyatına kóre dawamlı hám shegaralanbaǵan, *was glowing* bolsa onıń processligin bunnan bılay da kúsheytedi. Bul gáp syujetti jańa nátiyje tárepke jılјıtpaydı, al keyingi háreket ushın vizual fon (*background*) payda etedi. Usınday jaǵday P.Hopper teoriyasındaǵı *background* (arqa fon) funkciyasına tuwra keledi, yaǵnıy dawamlılıq (*Progressive*) forması tiykarǵı waqıyanı emes, onıń keshiw shárayatın sahnalastıradı.

Mısal: *1) ... the ground ... was dooming my city shoes.* [12: 4]; *2) I am thinking of his marrying one of them* [8:3]; *3) While Mary is adjusting her ideas* [8:8].

Berilgen *birinshi* mısalda waqıyalıqtı qaharmannıń ishki baqlawı arqalı beredi. Bul jerde dawamlılıq (*Progressive*) fizikalıq háreketten kóre rawajlanıp atırǵan aqıbetti konceptuallastıradı. Gáptegi *doom* ádette process feyili sıpatında kóp isletilmeydi, biraq avtor onı *-ing* formasına kirgizip, ızǵar jerdiń ayaq kiyimge tásirin basqıshpa-basqısh kúsheyip atırǵan process sıpatında kórsetedi. Demek, dawamlılıq forması leksemanı dinamikalıq qayta

talqılaw imkaniyatına da iye. *Ekinshi* mısal tallawı sáwbet waqıtında belsendi keship atırǵan reje hám pikirdi bildiredi. Mısalda qollanılǵan *think* feyili ayrım mánilerinde halat feyili bolsa da, "oylap kóriw, rejelestiriw" mánisinde dinamikalıq talqılaw aladı hám dawamlılıq (*Progressive*) forması menen erkin birlesedi. Bul mısal dawamlılıq formasınıń qollanılıwın feyildiń sózliktegi ulıwma túri emes, konkret kontekstuallıq máni belgilewin kórsetedi. *Úshinshi* mısalda bolsa dawamlılıq (*Progressive*) forması hárekettiń waqıtshalıǵın hám házirgi sóylew jaǵday ishinde dawam etip atırǵanın atap kórsetedi. Gáptegi *while* dánekeri ishki dawamlılıqtı ashıq belgilep, basqa sóylew akti hárekettiń usı process fonında ámelge asıwına shárayat jaratadı. Aspektuallıq máni grammatikalıq forma hám waqıt dánekeriniń birge islesiwi nátiyjesinde payda bolǵan. Bul konstrukciya *simultaneity*, yaǵnıy eki jaǵdaydıń waqıt jaǵınan ústme-úst túsiwin de bildiredi.

Progressiv (Dawamlılıq) forması gáp arasında subektiv bahanı da bildiriwi múmkin, yaǵnıy *always, constantly, continually* sıyaqlı kórsetkishler menen kelgende tákirarlanıwshı háreketke sóylewshiniń narazılıǵı yaki emocionallıq múnásibeti qosıladı. Bul máni formanıń tiykarǵı process semantikasınan pragmatikalıq keńeyiw arqalı júzege keledi. Kórkem dialogta bunday konstrukciyalar personaj dawısın individuallastıradı. Sonıń ushın dawamlılıq forması talqılawında tek «dawam etip atırǵan háreket» túsinigi menen sheklenip kalıw múmkin emes. Bunda waqıtshalıq, fon, parallellik, dinamikalıq qayta talqılaw hám subektiv bahalaw funkciyaları da esapqa alınıwı kerek. Dawamlılıq formasınıń sheklewleri de sistemalı xarakterge iye. Halat mánisindegi *know, understand, own, resemble* sıyaqlı feyiller ádette process basqıshlarına ajıralmaydı. Biraq kórkem sóylewde mánis ózgerse, qaǵıyda jumsaradı. Mısalı, *"I'm loving it"* sıyaqlı forma turaqlı sezimdi emes, dál sońǵı waqıttaǵı tájiriybe hám kúsheygen múnásibetti ańlatadı. Bul halat grammatikalıq aspekttiń leksikalıq aspektke tásir etip, statikalıq jaǵdaydı dinamikalıq hám waqıtsha hádiyse sıpatında qayta qurıwın kórsetedi.

Aspektuallıq beyimlesiw tek tayar forma hám feyil klasınıń mexanikalıq qosılıwı emes. L. Michaelis *aspectual coercion* qubılısında grammatikalıq konstrukciya leksikalıq jaǵday tipin kontekstke say ráwishte qayta talqılaytuǵının kórsetedi [6:1-67]. Mısalı, tiykarǵı mánidegi predikat dawamlılıq forması menen birleskende tákirarlanıwshı yamasa shegaraǵa jaqınlasıw procesi sıpatında, statikalıq predikat bolsa waqıtsha hám dinamikalıq halat sıpatında ańlatılıwı múmkin. Bul mexanizm kórkem tekstte ádetten tıs formalardı normadan awıtqıw emes, mánis jaratıw usılı sıpatında bahalaw imkaniyatın beredi.

Pitken (Perfect) máhál formaları hám aldıńǵı nátiyjeniń aktuallıǵı. Inglis tilinde *Pitken* máhál aspekti *«have»* kómekshi feyili hám tiykarǵı feyildiń *«past participle»* formasınan jasaladı. Onıń mánisin tek «pitken háreket» dep belgilew jetkilikli emes. Pitkenlik aspekti bir jaǵdaydı keyingi baǵdar waqıtına salıstırmalı rawishte aldıńǵı halatqa jaylastıradı hám eki waqıt sheńberi ortasında baylanıs ornatadı. *Házirgi pitken* máhál aspekt formasında aldıńǵı jaǵday házirgi waqıt penen, *Ótken pitken* aspekt formasında bolsa ótmishtegi basqa baǵdar waqıt shegarası menen baylanısadı. Sonıń ushın *perfect* hám *perfective* terminlerin parqlaw zárúr. Birinshisi inglis tilindegi arnawlı analitikalıq forma, ekinshisi jaǵdayǵa sırtqı, bir pútin kózqarastı ańlatadı [1: 52-65].

Mına mısallarǵa itibar qaratsaq: *1) "who has taken it?"* [8: 2]; *2) "I have endeavoured to say"*. [10: 2].

Házirgi pitken máhál forması tájiriybe, nátiyje, dawam etip atırǵan jaǵday hám jaqın ótmish sıyaqlı bir neshshe túsinikke iye. *Birinshi* mısalda berilgen soraw jańa ijarashınıń úydi bánd etkeni (jaylasqanı) haqqındaǵı házirgi maǵlıwmatqa qaratılǵan. Bul jerde *has taken* formasınıń háreketi ótmishte júz bergen, biraq onıń nátiyjesi, yaǵnıy úydiń bándligi, sáwbet waqıtında áhmiyetli esaplanadı. Sol sebepli anıq ótken waqıt kórsetkishi berilmeydi hám orayda házirgi nátiyje turadı. *Ekinshi* mısalda berilgen perfekt forması avtordıń jazıw procesin házirgi tekst nátiyjesi menen baylanıstıradı. *Endeavour* háreketi shıǵarma jaratılıwınan aldın ámelge asqan, biraq onıń nátiyjesi kitapxanniń qolındaǵı hádiysede saqlanǵan.

W.Kleinniń *Topic Time (tema waqıtı)* hám *Time of Situation (jaǵday waqıtı)* qatnasına tiykarlanǵan modeli perfektti ápiwayı pitkenlik emes, al jaǵday waqıtı menen tekstte fokuslanǵan waqıt aralıǵı ortasındaǵı qatnas sıpatında túsindiredi [7:117]. Házirgi pitken *(Present Perfect)* aspektinde ótken jaǵdaydıń ózi emes, al onıń házirgi tema waqıtına tiyisli tárepi yamasa aqıbeti fokusqa shıǵadı. Usı kózqaras anıq ótken waqıt kórsetkishleri menen házirgi pitken (Present Perfect) aspekti ortasındaǵı sheklewlerdi de túsindiredi: *yesterday* sıyaqlı adverbial jaǵdaydı jabıq ótken maydanda lokalizaciyalasa, perfekt aspekti onı házirgi referencial maydan menen baylanıstırıwdı talap etedi.

Pitken dawam etiwshi máhál formasınıń kompleks qásiyeti. Pitken dawam etiwshi máháli *have + been + V-ing* modeli arqalı jasalıp, *anteriority* (aldınlıq) hám *internal duration* (ishki dawamlılıq) mánilerin birlestiredi. *Perfect* komponenti jaǵdaydıń mólsherlengen waqıttan aldın baslanǵanın, al *Progressive* bolsa onıń process tárizindegi yamasa tákrarlanıwshı ishki dúzilisin kórsetedi. Bul forma kóbinshe házirgi yamasa ótmishtegi nátiyjege alıp kelgen iskerliktiń dawamlılıǵına itibar beredi. Nátiyje hárekettiń tolıq pitkenligi emes, al onıń izi, tásiri yamasa baqlanıp atırǵan jaǵdayı bolıwı múmkin. *Perfect Progressive*te hár dayım hárekettiń sóylew payıtında dawam etip atırǵanın bildirmeydi. Máselen, *"It has been raining"* gápi jawın toqtaǵan, biraq jer ele de ızǵar bolǵan jaǵdayda da aytılıwı múmkin. Demek, formanıń áhmiyetliligi processtiń ózinde yamasa onıń házirgi izinde sáwlelenedi. Kórkem tekstte bul qásiyet personajdıń fizikalıq jaǵdayı, sharshawı yamasa sırtqı ortalıqtaǵı nátiyjeni sebepli túrde túsindiriwge xızmet etedi.

Juwmaq. Solay etip, inglis tilinde aspektual formalar sisteması tórt formal qatardıń ápiwayı jıyındısı emes. Ol grammatikalıq forma, akcional klass, argument dúzilisi, waqıt kórsetkishi hám kórkem diskurs funkciyası ortasındaǵı qatnaslar sisteması esaplanadı. *Simple* aspekti hádiyseni neytral yamasa pútinliginshe kórsetedi, *Progressive* aspekti ishki processti ashadı, *Perfect* aldıńǵı jaǵdaydı keyingi mólsher menen baylanıstıradı, al *Perfect Progressive* aspekti bolsa aldınlıq hám dawamlılıqtı birlestiredi.

Ádebiyatlar

1. Comrie B. Aspect: An introduction to the study of verbal aspect and related problems. – Cambridge: Cambridge University Press, 1976.
2. Declerck R. The Grammar of the English tense system. – Berlin-New York: Mouton de Gruyter, 2006.
3. Huddleston R., Pullum G. K. The Cambridge grammar of the English language. – Cambridge: Cambridge University Press, 2002.
4. Dahl O., Tense and aspect in the languages of Europe. – Berlin-New York: Mouton de Gruyter, 2000.
5. Hopper P. J. Aspect and foregrounding in discourse // Syntax and semantics. Vol. 12: Discourse and Syntax / ed. by T. Givón. – New York: Academic Press, 1979. – P. 213-241.
6. Michaelis L. A. Type shifting in construction grammar: An integrated approach to aspectual coercion. // Cognitive linguistics, 2004, Vol. 15, № 1. – P. 1-67.
7. Klein W. Time in language. – London; New York: Routledge, 1994.
8. Austen J. Pride and Prejudice, ebook by Planet PDF. http://www.planetpdf.com.
9. Binchy M. Firefly Summer. – London: Arrow books, 2006. .
10. Dickens Ch. David Copperfield. ebook by Planet PDF. http://www.planetpdf.com/
11. O'Henry. 100 Selected Stories, – Hertfordshire: Wordsworth Editions Limited Cumberland House, 1995.